

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSÝSTÉM

ÚPRAVA MZDOVÝCH NÁKLADOV: PRÍPAD SLOVENSKA

MARIANNA ČERVENÁ

NETECHNICKÉ
ZHRNUTIE

4/2012

© Národná banka Slovenska
www.nbs.sk
Imricha Karvaša 1
813 25 Bratislava

research@nbs.sk

jún 2012

ISSN 1337-5830

Práca neprešla jazykovou úpravou.

Prezentované názory a výsledky v tejto štúdií sú názormi autorov a nevyjadrujú oficiálne stanovisko Národnej banky Slovenska.

Všetky práva vyhradené.

Krátke časti textu, nie viac ako dva odseky, môžu byť citované bez predchádzajúceho súhlasu autorov, pokiaľ bude úplne uvedený zdroj.

Úprava mzdových nákladov: prípad Slovenska ¹

Výskumná štúdia NBS

Marianna Červená ²

Abstrakt

Na základe jedinečného prieskumu slovenských firiem o tom, ako upravujú mzdy a ceny, skúmame v štúdiu znižovanie nákladov na pracovnú silu v dvoch formách: znižovanie základnej mzdy a použitie alternatívnych nástrojov na znižovanie nákladov na zamestnancov. Jednoduché zhrňujúce štatistiky naznačujú, že slovenské firmy znižujú základné mzdy častejšie ako v ktorejkoľvek inej krajine EÚ. Okrem toho je pomerne rozšírené aj používanie alternatívnych nástrojov na znižovanie nákladov na zamestnancov. Výsledky regresnej analýzy potvrdzujú silný vzťah medzi používaním alternatívnych nástrojov a mzdovými nepružnosťami. Zistili sme, že firmy čeliace nominálnym nepružnostiam používajú niektorý z alternatívnych nástrojov v priemere s o 30% vyššou pravdepodobnosťou ako firmy s flexibilnými mzdami.

JEL klasifikácia: J30, J50, E24, C81

Kľúčové slová: nominálne a reálne mzdové nepružnosti, zistenia z prieskumu, alternatívne nástroje na znižovanie nákladov na pracovnú silu

Voľne prístupné na www.nbs.sk/sk/publikacie/vyskumne-studie

¹ Za komentáre som vdáča Martinovi Šusterovi, Pavlovi Gertlerovi a účastníkom seminára odboru výskumu NBS. Pôvodná verzia článku bola prepracovaná s pomocou komentárov od dvoch externých komentátorov.

² Národná banka Slovenska. Email: marianna.cervena@nbs.sk.

NETECHNICKÉ ZHRNUTIE

Prezentovaná štúdia nadväzuje na článok Červená (2012), v ktorom bola skúmaná nepružnosť základných miezd na Slovensku. Konkrétne, do akej miery sú základné mzdy na Slovensku nepružné a čo podmieňuje pozorovanú reálnu a nominálnu nepružnosť. Ukázalo sa, že slovenské základné mzdy sa javia viac nepružné (pri použití rovnakej definície a harmonizovaného dotazníka) ako v iných európskych krajinách, ktoré sa zúčastnili prieskumu. Výsledky regresnej analýzy naznačili, že výskyt mzdových nepružností súvisí s prevládajúcim typom pracovnej sily (robotníci verus biele goliere), odborovými zväzmi a používaním bonusových schém.

Relatívne vysoký výskyt mzdových nepružností ako aj ich vzťah s prevládajúcim typom pracovnej sily je odlišný od zistení iných štúdií so slovenskými dátami, konkrétne Gertler and Senaj (2008) a Gertler (2010). Keďže autori pracovali s odlišným konceptom mzdovej nepružnosti a použili iné dáta - základné mzdy verus celkové kompenzácie zamestnancov, táto štúdia skúma použitie alternatívnych nástrojov na úpravu nákladov na pracovnú silu (napr. znižovanie bonusov a benefitov poskytovaných zamestnancom, reorganizácia atď.), teda sa snaží priblížiť mzdovému konceptu použitému v iných štúdiách. Ďalej sa sústreďujú aj na firmy, ktorým sa podarilo znížiť základné mzdy.

Dáta z dotazníku zozbierané Národnou bankou Slovenska v spolupráci s Wage Dynamics Network (WDN) naznačujú, že slovenské firmy znižujú základné mzdy častejšie ako v ktorejkoľvek inej krajine. Navyše je pomerne rozšírené aj používanie alternatívnych nástrojov na znižovanie nákladov na zamestnancov. V tabuľke č. 1 uvádzame hlavné dôvody, ktoré firmy uviedli v prípade znižovania a zmrazovania miezd. Z tabuľky je zrejmé, že hlavnou príčinou bol pokles výnosov, resp. predaja, a podiel sa pohybuje v okolí 40% naprieč rôznymi skupinami prevládajúcej pracovnej sily. V prípade nízko kvalifikovaných robotníkov zohrával d'alej dôležitú úlohu rast nákladov. V prípade bielych golierov išlo naopak okrem výnosov aj o slabú výkonnosť zamestnancov.

Tabuľka č. 1: Dôvody na znižovanie a zmrazovanie miezd; zľava nízko kvalifikovaní robotníci, vysoko kvalifikovaní robotníci, biele goliere a spolu.

	LS BC	HS BC	WC	Spolu
Výnosy/predaj poklesli	44.6%	43.3%	40.2%	43.0%
Vzrástli náklady	33.4%	8.9%	0.4%	12.4%
Pracovné miesta boli ohrozené	8.5%	23.6%	4.3%	16.9%
Slabá výkonnosť zamestancov	13.4%	5.6%	33.2%	12.3%
Iné	0.0%	18.6%	21.9%	15.3%

Tabuľka č. 2 znázorňuje do akej miery používajú jednotlivé alternatívne nástroje na znižovanie nákladov na pracovnú silu firmy v jednotlivých krajinách. Ako už poznamenal Babecký a kol. (2009), používanie jednotlivých nástrojov sa výrazne líši naprieč krajinami. Firmy v krajinách ako sú Litva, Estónsko, Taliansko, Maďarsko a Slovensko ich používajú častejšie ako v iných krajinách.

Tabuľka č. 2: Alternatívne nástroje na znižovanie nákladov na zamestnancov; podiel firiem, ktorá daný nástroj použila v sledovanom období

	Bonusy	Benefity	Zmena smien	Pomalší postup	Nový zamest.	Reorga nizácia	Akýkoľvek
Belgicko	18.36%	7.88%	7.17%	14.98%	26.41%	18.93%	45.97%
Česko	32.23%	7.51%	11.1%	1.90 %	8.73%	8.90%	47.32%
Estónsko	40.23%	20.52%	21.07%	6.22 %	16.15%	2.58%	73.70%
Francúzsko	14.68%	6.12%	0.00%	15.39 %	39.00%	30.29%	58.60%
Grécko	20.43%	13.39%	N/A	0.00%	N/A	0.00%	N/A
Maďarsko	22.70%	11.89%	38.29%	35.07 %	26.54%	10.24%	67.22%
Írsko	16.86%	7.80%	15.99%	9.37 %	37.00%	9.81%	54.90%
Taliansko	25.62%	21.78%	26.03%	34.04 %	45.58%	20.24%	70.36%
Litva	40.99%	25.08%	19.81%	10.49 %	17.90%	2.68%	87.88%

Poľsko	22.77%	15.23%	11.87%	12.28 %	22.10%	9.51%	47.71%
Portugalsko	13.70%	8.44%	10.72%	14.00 %	16.21%	0.00%	39.47%
Slovinsko	13.48%	12.79%	9.15%	18.94 %	15.78%	8.90%	52.18%
Slovensko	33.23%	23.04%	13.55%	8.40 %	10.41%	45.81%	63.37%

Okrem jednoduchkej súhrnnej štatistiky je v štúdiu použitá aj regresia s binomickým logitom. Výsledky regresnej analýzy naznačujú, že aj v tomto prípade zohráva typ prevládajúcej pracovnej sily dôležitú úlohu. Firmy s hlavnou skupinou nízko-kvalifikovaných robotníkov znižovali mzdy v priemere približne o 6% zriedkavejšie a tiež nepoužívajú alternatívne nástroje tak často (približne o 12% menej), ako firmy zamestnávajúce prevažne „biele goliere“. Pokrytie odbormi je tiež nezanedbateľným faktorom. Firmy s odbormi používali alternatívne nástroje na znižovanie pracovných nákladov o 26,5% častejšie a znižovali mzdy v priemere o okolo 6% častejšie ako firmy, pre ktoré nie je záväzná akákoľvek forma kolektívneho vyjednávania. Neprekvapivo, výskyt znižovania miezd a používanie alternatívnych nástrojov na znižovanie nákladov klesá s rastúcimi výnosmi. Pre porovnanie, firmy s vyššími príjmami použili akýkoľvek z alternatívnych nástrojov s o 17,5% vyššou pravdepodobnosťou ako firmy s nižšími príjmami. Ďalej sme zistili, že firmy čeliace nominálnym nepružnostiam znižovali mzdy v priemere o 17,3% častejšie ako firmy s flexibilnými mzdami. To isté platí aj pre používanie alternatívnych nástrojov, pričom odhadnuté koeficienty sú relatívne vysoké (V priemere okolo 30% a viac, v závislosti od použitého nástroja.). Výsledky potvrdzujú, že hoci sa základné mzdy javia ako nepružné v porovnaní s inými európskymi krajinami, slovenské firmy často používajú na úpravu miezd iné nástroje. Medzi najčastejšie používané nástroje patria reorganizácia a prepúšťanie nadbytočných pracovníkov, znižovanie bonusov a benefitov pre zamestnancov.